

References

1. International Cooperative Alliance. 2023. Accessed November 30, 2023. www.ica.coop.
2. The World Cooperative Monitor: Exploring the Co-operative Economy. Report 2021. ICA. 2021. Eurisce.
3. Karpenko, N. V. 2010. *Marketynhova diyal'nist' pidpryyemstv spozhyvchoyi kooperatsiyi: [Marketing activity of consumer cooperative enterprises]*. Poltava: RVV PUET.
4. Coop Ukraine. 2023 Accessed November 30, 2023. <http://www.coop.ua/uk/pro-nas/>.
5. Babenko, S. G. 2003. *Transformatsiya kooperatyvnykh system u perekhidniy ekonomitsi [Transformation of cooperative systems in a transition economy]*. Kyiv: Scientific Thought Publishing House.

УДК 657:658.5:658.78:656.078(045)

ОБЛІК ТА КОНТРОЛЬ ЛОГІСТИЧНИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

Максименко Д. В., Іванчишина Т.С.

ACCOUNTING AND CONTROL OF LOGISTICS COSTS OF THE ENTERPRISE

Maksymenko Diana, Ivanchyshina Tetiana

Проаналізовано проблемні питання обліку логістичних витрат на підприємстві. Виділено резерви зниження логістичних витрат. Охарактеризовано механізм обліку логістичних витрат на основі їх співвіднесення з об'єктом обліку.

Ключові слова: логістичні витрати, прямі і непрямі витрати, моніторинг витрат, постійні та змінні витрати, об'єкт обліку, фінансовий облік

Problematic issues of accounting for logistics costs at the enterprise are analyzed. Reserves for reducing logistics costs have been allocated. A mechanism for accounting for logistics costs based on their correlation with the accounting object is proposed. A logistic grouping scheme has been developed expenses at the enterprise.

Key words: Logistics costs, direct and indirect costs, monitoring costs, fixed and variable costs, accounting object, financial accounting.

Функціонування підприємств в умовах жорсткого конкурентного середовища зумовлює необхідність вирішення проблеми ефективного управління його витратами. У цьому контексті важливим питанням є пошук резервів зниження в першу чергу невиробничих витрат, до складу яких, серед інших, відносяться і логістичні витрати.

За оцінками фахівців, належна організація логістики на підприємстві забезпечує скорочення розміру запасів більш як на 50 %, термінів доставки товару на 25 %, загальної тривалості виконання замовлення на 50 %. У той же час

зменшення товарних запасів підприємства лише на 10 % дає змогу підвищити потенційний прибуток на 15 %, зменшуючи при цьому потребу у виробничих та складських площах на 40–70 % [2].

На жаль, можливості потенційного скорочення логістичних витрат, які є у більшості підприємств, найчастіше не використовуються через наступні причини: недостатність інформації, досвіду та знань в області аналізу витрат; часові та фінансові витрати на залучення професійних консультантів; неналежний облік логістичних витрат, який регламентується вітчизняною нормативно-методичною базою [1].

Ефективність роботи підприємства в цілому і окремих його підрозділів зокрема визначається належним управлінням витратами. Політика управління логістичними витратами повинна бути спрямована на забезпечення реалізації стратегії зниження витрат, забезпечуючи їх оптимальну величину і структуру відповідно до певних умов виробництва. За своїм економічним змістом логістичні витрати є невиробничими, накладними. Відповідно до Типового положення з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості [1], планова сума даних витрат визначається на основі кошторисних ставок відшкодування накладних витрат, що призводить до її викривлення та неможливості здійснення моніторингу витрат. У даній статті запропоновано механізм визначення суми логістичних витрат підприємства, побудований на основі співвіднесення з об'єктом обліку. Чітке розмежування складових витрат відповідно до положень бухгалтерського обліку надає змогу здійснювати їх моніторинг та оперативно виявляти суми та причини відхилень.

До складу логістичних витрат включаються витрати на обслуговування замовлення, транспортування, складування, управління запасами, упакування, обслуговування споживача. За оцінками фахівців, найбільша складова припадає на витрати з управління запасами (20–40 %), транспортні витрати (15–35 %), витрати на адміністративно-управлінські функції (9–14 %). У зарубіжній практиці аналіз логістичних витрат здійснюють у процентному співвідношенні до ВВП країни або

до обсягу продаж готової продукції (табл. 1) [3].

Таблиця 1
Частка логістичних витрат у ввп та обсягу продажу (США)

Назва показника	% до ВВП	% до обсягу продажу
Транспортні витрати	2,82	2,92
Витрати на складування	1,56	1,83
Прийняття замовлень	0,32	0,55
Адміністративні витрати	0,48	0,39
Витрати запасів	1,07	1,91
Разом	5,63	7,60

Таким чином, логістичні витрати складають достатньо вагому частку в обсязі виробленого продукту. Основні джерела зниження логістичних видатків, завдяки яким можна досягти підвищення ефективності підприємства, – це зниження операційних витрат, зменшення оборотного капіталу. Основними зонами виявлення прихованих витрат є наступні: складські видатки – невикористані можливості значно знижувати прямі логістичні витрати на робочу силу навіть на тих складах, де вже використовуються автоматизовані системи управління; інвентаризаційні видатки – витрати, пов’язані з пересортицею і втратами товару (пропажі, брак складської обробки та ін.), можуть бути значно знижені; мають прямий вплив на витрати дистрибутивних центрів і прибутковість підприємства; транспортні видатки - доля прихованих витрат суттєво змінюється залежно від виду транспорту, який підприємство використовує, та умов надання транспортних послуг; видатки зовнішньоекономічної діяльності підприємств – одні з найбільш складних логістичних витрат, оскільки вимагають погодженої роботи багатьох підрозділів підприємства; структурні логістичні видатки – удосконалення логістичних процесів та підвищення продуктивності дозволяє скоротити кількість дистрибутивних центрів і пов’язаних з ними постійних та змінних операційних витрат. Логістика впливає також на обіговий капітал шляхом прискорення обігу товарів на складі, зменшення рівня запасів, зменшення дебіторської заборгованості шляхом поліпшення обробки замовлень клієнтів і досягнення повноти інформації, підвищення задоволення клієнтів і прискорення оплати клієнтами рахунків. Скорочення необхідного обігового капіталу

підприємства має значний вплив на фінансові показники його діяльності. Ефективне управління витратами підприємства передбачає організацію дієвого механізму їх контролю. Зокрема фахівці у даній галузі пропонують наступні рекомендації щодо контролю логістичних витрат [3, с. 53]: концентрація зусиль на контролі витрат у місцях їх виникнення; диференційований підхід до обробки різних видів витрат; скорочення недоцільних видів діяльності (процедур, робіт, операцій); комплексна оцінка діяльності підприємства, враховуючи результати діяльності у всіх функціональних сферах логістики. Проте, існує ще одна проблема в управлінні логістичними витратами, на яку недостатньо звертають уваги. Поширена практика планування та нормування суми логістичних витрат за допомогою ставок нарахування накладних витрат відповідно до обраної на підприємстві бази їх розподілу. Відповідно, розподіл та списання суми витрат у бухгалтерії підприємства у звітному періоді здійснюється за допомогою зазначених коефіцієнтів. Вважаємо зазначений підхід некоректним. По-перше, застосування ставок відшкодування накладних витрат призводить або до надмірного списання на витрати періоду, або ж навпаки, до не повного їх відшкодування. У будь-якому випадку це призводить до викривлення справжнього економічного ефекту від діяльності підприємства за певний період. Крім того, існуючий підхід до обліку логістичних витрат не дозволяє здійснювати їх моніторинг, оскільки всі витрати, пов'язані з логістикою у звітному періоді, збираються загальною сумою по підприємству, що не дає можливості простежити відхилення за певними статтями від запланованої суми. Доцільним є наступний підхід до обліку логістичних витрат. По-перше, всі логістичні витрати слід чітко розподілити за видами господарської діяльності підприємства: виробнича, адміністративна, збутова, невиробнича. Залежно від того, з яким видом діяльності пов'язані логістичні витрати, до такого бухгалтерського рахунку та виду діяльності їх слід відносити. По-друге, логістичні витрати необхідно співвідносити з об'єктом обліку, який спричинив їх виникнення. Для цього вважаємо необхідним вести аналітичний пооб'єктний облік логістичних витрат (за

центрами відповідальності). По-третє, з метою планування, обліку і контролінгу витрат пропонуємо їх розподілити на прямі та непрямі. До прямих витрат слід віднести витрати на логістику, пов'язані з окремим об'єктом обліку. Відповідно, накладні витрати відносяться до кількох об'єктів на підприємстві. Всі витрати поділяються на змінні та постійні. Змінні витрати, як правило, є прямими, безпосередньо пов'язаними з об'єктом обліку. Постійні витрати вважаємо доцільним також розподілити на прямі і непрямі. Непрямі постійні витрати не залежать від обсягу наданих логістичних послуг. Вони відноситимуться до витрат періоду і відшкодовуватимуться за рахунок маржинального прибутку підприємства. Прямі логістичні витрати, пов'язані з виробничою діяльністю підприємства, включатимуться до собівартості виробленої продукції. Логістичні витрати, як і будь-які інші, за економічними елементами складаються з витрат матеріалів, витрат на оплату праці (та нарахування до фондів соціального страхування), амортизації та інших витрат [3].

Слід зазначити, що планування логістичних витрат, згідно із запропонованим підходом, здійснюється в прогнозних цінах, тобто в очікуваних цінах на момент здійснення витрат. Такий підхід дозволяє звести до мінімуму відхилення суми фактичних витрат від запланованої.

За кожним об'єктом обліку прямі логістичні витрати групуються у відомостях аналітичного обліку. Списання прямої частини логістичних витрат, фактично понесених за звітний період, здійснюється на рахунки бухгалтерського обліку, на яких позначаються відповідні об'єкти. Постійна частина логістичних витрат, яка пов'язана з логістичними витратами в цілому по підприємству (утримання відповідної служби або підрозділу підприємства, сплата послуг стороннім організаціям тощо), відноситься до витрат періоду і відшкодовується за рахунок маржинального доходу підприємства. Вважаємо, що запропонований підхід, по-перше, дозволяє підприємству прийняти обґрунтоване рішення про доцільність тих чи інших витрат на логістику, співвідносячи їх з відповідним об'єктом обліку. По-друге, запланована сума витрат на логістику є більш

близькою до реальної, оскільки визначається за статтями витрат у прогнозних цінах. По-третє, фахівець з обліку (або іншої відповідної служби підприємства) має можливість здійснювати моніторинг фактичної суми логістичних витрат, порівнюючи її із запланованою, на основі даних фінансового обліку [2].

Формування логістичних витрат дозволяє здійснювати моніторинг фактичних витрат на базі даних фінансового обліку, що надає можливість здійснювати своєчасне управління витратами. Керівник (власник) підприємства має можливість визначити економічно обґрунтовану потребу в коштах для фінансування певного виду витрат на логістику.

Список використаних джерел

1. Типове положення з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості: постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.1996 р. № 473. URL: zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi.
2. Каира З. С. Основы логистики: учебное пособие. Донецк: ООО «Юго-Восток, ЛТД», 2003. 522 с.
3. Лотиш О. Управління логістичними витратами підприємства. *Економічний аналіз*. 2008. № 2(18). С. 240–243.

References

1. Typove polozhennia z planuvannia, obliku i kalkuliuvannia sobivartosti produktsii (robit, posluh) u promyslovosti: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 26.04.1996 r. № 473 [Standard provisions on planning, accounting and costing of products (works, services) in industry]. zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi
2. Kaira, Z. S. 2003. *Osnovy lohystyky [Basics of logistics]*. Donetsk.
3. Lotysh, O. 2008. "Upravlinnia lohistychnymy vytratamy pidpriemstva [Management of logistics costs of the enterprise]". *Economic analysis* 2 (18): 240–243.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>